

การพัฒนาเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดีด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ (Active Learning)

การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากในโรงเรียนประถมศึกษาที่เหมาะสมถือเป็นมาตรการที่ช่วยลดและป้องกันโรคในช่องปากได้ ประเทศไทยมีการดำเนินการมากกว่า 30 ปี เริ่มต้นจากการแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน ทุกวันที่โรงเรียน และพัฒนาไปสู่การตรวจช่องปากเพื่อคัดกรองและเฝ้าระวังสุขภาพช่องปากเด็กนักเรียน นอกจากนี้ในปี 2548 โครงการเด็กไทยทำได้ มุ่งพัฒนาสุขภาพ 3 ประเด็น ได้แก่ อาหารสะอาดปลอดภัย สุขาน่าใช้ และเด็กไทยฟันดี ขณะเดียวกันแนวโน้มปัญหาสุขภาพช่องปากเด็กนักเรียนในปี 2544 – 2550 พบว่าลดลงเพียงร้อยละ 0.4 การสร้างเครือข่ายเป็นกลยุทธ์ในการทำงานที่เป็นรูปแบบของการร่วมมือหรือพึ่งพาอาศัยกันในการทำงาน มีการประสานงานกลุ่ม ของคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสาร ข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือกัน โดยติดต่อผ่านแม่ข่ายหรือแกนนำหรือติดต่อโดยตรงในกลุ่ม ตั้งแต่ปี 2552 สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย จึงเกิดแนวคิดการขยายพื้นที่โรงเรียนในรูปแบบเครือข่ายที่มีการรวมตัวของโรงเรียนอย่างน้อย 5 โรงเรียน เพื่อขยายผลกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากในโรงเรียนให้เพิ่มมากขึ้น เกิดการจัดการในระดับสังคมและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน โดยทันตบุคลากร ครู ผู้ปกครองและชุมชน เน้น 3 ด้าน ได้แก่ 1. การเรียนการสอนเรื่องสุขภาพช่องปากในโรงเรียน 2. การจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อควบคุมการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพในโรงเรียน/ชุมชน 3. กิจกรรมแปรงฟันตอนเช้า หลังอาหารกลางวันและก่อนนอนด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ทุกวันอย่างมีคุณภาพ

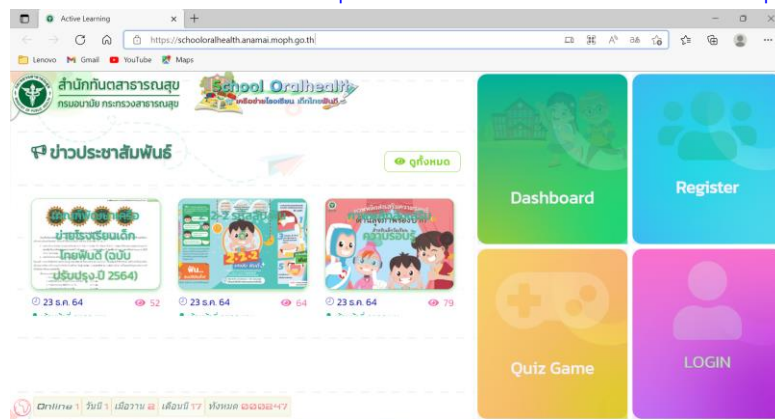
ช่วงแรกในปี 2552 – 2554 เป็นช่วงสร้างเครือข่าย ช่วงที่สอง ปี 2555 – ปัจจุบัน เป็นช่วงขยายและพัฒนาเครือข่าย ปัจจุบันมีเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดี กระจายอยู่ในทุกภาคทั่วประเทศ เป็นจำนวน 1,000 เครือข่าย ครอบคลุมกว่า 10,00 โรงเรียน

ปัจจุบันสถานการณ์สภาวะสุขภาพช่องปากของเด็กไทยมีแนวโน้มคงที่ จากผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติครั้งที่ 7 ปี 2555 และครั้งที่ 8 ปี 2560 พบความชุกของโรคฟันผุในเด็กอายุ 12 ปี ร้อยละ 52.3 และ 52.0 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยฟัน ผุ ถอน อุด (DMFT) ในฟันถาวร เพิ่มขึ้นเล็กน้อย จาก 1.3 ซี่/คน เป็น 1.4 ซี่/คน ตามลำดับ เด็กวัยเรียนชั้น ป.5-6 มีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากระดับพื้นฐาน (Basic or Functional Oral Health Literacy) เพียงพอ ร้อยละ 72 คะแนนเฉลี่ย 21.6 คะแนน พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่ม/อาหารหวาน และเหนียวติดฟันมากกว่า 2 ครั้งต่อวัน ร้อยละ 52 และแปรงฟัน 222 ร้อยละ 9.5 แม้ว่าโรงเรียนจะมีการ บูรณาการแผนการเรียนการสอนมีการสอดแทรกความรู้ด้านสุขภาพร้อยละ 79.9 แต่จากการวิเคราะห์สาเหตุและปัญหาของกระทรวงศึกษาธิการ พบปัญหาจากหลักสูตรการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล การเรียนรู้แบบเดิม หลักสูตรขาดความยืดหยุ่น ไม่ทันความต้องการของโลกและสังคม ไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ครูขาดทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก(Active Learning) ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดสมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำนักทันตสาธารณสุขจึงออกแบบพัฒนาระบบสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน โดยผลักดันและขับเคลื่อนการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก(Active Learning) ในการพัฒนาสมรรถนะการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน ร่วมขับเคลื่อนให้เกิดนโยบายส่งเสริมสุขภาพช่องปากและความร่วมมือระหว่าง กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข และชุมชน กำกับติดตามการขับเคลื่อนในโรงเรียนประถมศึกษา พัฒนาสื่อโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ได้แก่ แพลตฟอร์มดิจิทัล ชุด Interactive ด้านสุขภาพช่องปากและเกม ในการสร้างเสริมองค์ความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก เพิ่มการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องร่วมกับการจัดกระบวนการ

เรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยเริ่มต้นสร้างประสบการณ์ให้เด็กได้คิดวิเคราะห์และตั้งเป้าหมายของตนเองในการดูแลสุขภาพช่องปาก ผ่านสมุดบันทึก Smart Smile Passport ร่วมกับฝึกทักษะให้เด็กสามารถดูแลสุขภาพช่องปากด้วยตนเองได้ ซึ่งได้แก่ การตรวจฟันด้วยตนเอง การเลือกรับประทานอาหารที่ไม่เสี่ยงฟันผุ รู้จักและสามารถกำจัดคราบจุลินทรีย์ในช่องปากได้ แปรงฟันได้อย่างถูกต้อง เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้เด็กได้ลงมือทำและได้คิดในสิ่งที่ทำลงไปเพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ตรงให้เกิดขึ้นแก่เด็ก นักเรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดูแลตนเอง ครอบครัว ตลอดจนบุคคลรอบข้าง และนักเรียนมีความสามารถตัดสินใจเมื่อจบการศึกษา นำไปสู่การมีพฤติกรรมสุขภาพช่องปากที่พึงประสงค์ ร่วมกับโรงเรียนและชุมชนร่วมกันจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพช่องปากที่ดี ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีสภาวะสุขภาพช่องปากที่ดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดีตลอดช่วงชีวิตต่อไป

การใช้งาน เกม Interactive ความรู้สุขภาพช่องปาก

1. เข้าไปที่เว็บ เครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดี <https://schooloralhealth.anamai.moph.go.th>

2. กดเลือก Quiz Game

3. เลือก Tooth Adventure

4. กดเพื่อเล่นเกมส์ โดยต้องกรอกรายละเอียดเพื่อสมัครเล่นเกมส์ ดังนี้
 - 4.1 รหัสนักเรียน หมายถึง เลขที่ประจำตัวของนักเรียน
 - 4.2 ชื่อ-นามสกุล ของนักเรียน
 - 4.3 จังหวัด หมายถึง จังหวัดที่ตั้งของโรงเรียน โดยจะมีปุ่มข้อความอัตโนมัติให้เลือก
 - 4.4 โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ โดยจะมีปุ่มข้อความอัตโนมัติให้เลือก

5. กดเลือกเกาะที่นักเรียนสนใจ ใช้เวลาเรียนรู้แต่ละเกาะประมาณ 15 - 20 นาที
 - เกาะที่ 1 เรื่อง ปากของฉัน
 - เกาะที่ 2 เรื่อง เลือกกินดี มีประโยชน์
 - เกาะที่ 3 เรื่อง คราบจุลินทรีย์.....ภัยร้ายต่อช่องปาก
 - เกาะที่ 4 เรื่อง รักฟันหมั่นดูแล

ในการพัฒนาสมรรถนะการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน โดยความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้เด็กไทยใน ศ.ศ.ว.ร.ร.ที่ 21 เก่ง ดี มีทักษะ แข็งแรง และมีสุขภาพช่องปากที่ดี ในปีงบประมาณ 2565 จึงออกแบบและวางแผนทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้เด็กนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม บทบาทของครูมีหน้าที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก โดยสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ด้านสุขภาพช่องปากเข้ากับกลุ่มวิชาสาระสุขศึกษาและพลศึกษาในเชิงบูรณาการด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปความรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านสุขภาพช่องปาก นำไปสู่การมีสุขภาพช่องปากที่ดี

กระบวนการจัดการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดย

- 1) ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียน จำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ ในวิชาสุขศึกษาและพลศึกษาหรือบูรณาการร่วมกับวิชาอื่นๆ สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง โดยใช้เวลาสอน จำนวนทั้งหมด 8 ชั่วโมง
- 2) นักเรียนฝึกปฏิบัติทักษะการดูแลสุขภาพช่องปากวันละ 10-15 นาที

กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ครูประจำชั้นหรือครูอนามัยดำเนินการโดยแจกพาสปอร์ตฟันดี ให้นักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมโดยเชื่อมโยงกับการเรียนรู้แบบ Active Learning ระยะเวลา 8 สัปดาห์ มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีการต่ออายุพาสปอร์ต ทุก 6 เดือน

ก่อนเริ่มกิจกรรม ให้นักเรียนทำแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก และพฤติกรรมสุขภาพช่องปากในเว็บเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดี

สัปดาห์	ชั่วโมง	กิจกรรม
สัปดาห์ที่ 1	ชั่วโมงที่ 1	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ปากของฉัน เรียนรู้โครงสร้าง ประเภทและหน้าที่ของฟันและเริ่มใช้พาสปอร์ตฟันดี ในการตรวจฟันด้วยตนเอง บันทึกกิจกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก และพฤติกรรมด้านสุขภาพช่องปาก และตั้งเป้าหมาย ฟันฉันในวันข้างหน้า
สัปดาห์ที่ 2	ชั่วโมงที่ 2	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ชั่วโมงที่ 1 เรื่อง คราบจุลินทรีย์ เรียนรู้ลักษณะและการเกิดแผ่นคราบจุลินทรีย์ เชื่อมโยงผลการตรวจฟันและความสะอาดของฟันในพาสปอร์ตฟันดี มอบหมายให้สังเกตฟันของบุคคลในครอบครัว
สัปดาห์ที่ 3	ชั่วโมงที่ 3	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ชั่วโมงที่ 2 เรื่อง โรคฟันผุและเหงือกอักเสบ เรียนรู้ลักษณะและการเกิดในช่องปาก เชื่อมโยงผลพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากในพาสปอร์ตฟันดีกับสุขภาพช่องปากตนเองและบุคคลในครอบครัว

สัปดาห์	ชั่วโมง	กิจกรรม
สัปดาห์ที่ 4	ชั่วโมงที่ 4	หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ชั่วโมงที่ 1 เรื่อง ผลกระทบของการดูแลสุขภาพช่องปาก เรียนรู้ผลิตภัณฑ์การดูแลช่องปากกับการแปรงฟัน ในพาสพอร์ทฟันดี
สัปดาห์ที่ 5	ชั่วโมงที่ 5	หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ชั่วโมงที่ 2 เรื่อง สูตรลับฟันดี เชื่อมโยงการแปรงฟัน 222 กับสุขภาพช่องปากของนักเรียนและบุคคลในครอบครัว
สัปดาห์ที่ 6	ชั่วโมงที่ 6	หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ชั่วโมงที่ 1 เรื่อง การอ่านฉลากอาหาร นำผลการตรวจฟันนักเรียนและผู้ปกครองในพาสพอร์ทฟันดีมาเชื่อมโยงกับ พฤติกรรมการบริโภคขนมและเครื่องดื่มของนักเรียนและผู้ปกครอง
สัปดาห์ที่ 7	ชั่วโมงที่ 7	หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ชั่วโมงที่ 2 เรื่อง อาหาร/เครื่องดื่มที่เสี่ยงฟันผุ บันทึกการบริโภคน้ำอัดลม ขนม ลูกอมในพาสพอร์ทฟันดี และตั้งเป้าหมายให้ฟันมี สุขภาพดีขึ้น
สัปดาห์ที่ 8	ชั่วโมงที่ 8	สรุปและถอดบทเรียนการดูแลสุขภาพช่องปาก ตั้งเป้าหมายสุขภาพฟันในอนาคต เชื่อมโยงกับกิจกรรมการต่ออายุพาสพอร์ทฟันดี ทุก 3-6 เดือน
ทุก 3-6 เดือน		ต่ออายุพาสพอร์ทฟันดี สรุปผลความต่อเนื่องในการดูแลสุขภาพช่องปาก และ ตั้งเป้าหมายสุขภาพฟันในอนาคต
<p>หลังจากนักเรียนได้เรียนรู้แบบ Active Learning ด้านสุขภาพช่องปาก เป็นเวลา 6 เดือน ให้ทำแบบแบบวัดความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก และพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก ในเว็บเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดี หลังเรียนรู้ในชุดกิจกรรม</p>		

ปัจจุบันมีการสร้างพื้นที่เพื่อให้โรงเรียน ทันตบุคลากรและครูได้เป็นพื้นที่ในการเรียนรู้การจัดกิจกรรม สร้างเสริมสุขภาพช่องปากผ่านเว็บเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดี <https://schooloralhealth.anamai.moph.go.th> ในระยะเวลา 1 เดือนหลังเปิดให้เข้าใช้งานระบบ มีผู้ใช้งานจำนวน 7,787 คน มีโรงเรียนสมัครร่วมกิจกรรมเพื่อใช้ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 370 โรงเรียน เด็กนักเรียนเข้ามาเรียนรู้และใช้งานแบบประเมินความรอบรู้ แบบประเมินพฤติกรรม ชุด Interactive สุขภาพช่องปาก และ เกม Shopping for Fun จำนวน 2,950 คน